Vyšší odborná škola a Střední průmyslová škola elektrotechnická
Božetěchova 3, Olomouc, PSČ 772 00

školní rok: 2017/18

Program proti šikanování

dle Metodického pokynu MŠMT ČR k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení č.j.24 246/2008-6

Zpracovali: Pedagogický sbor VOŠ a SPŠE Olomouc
PaedDr. Vratislava Arnoštová, školní metodik prevence
Mgr. Petr Pavelka, výchovný poradce

Konzultant: Mgr. Renata Ježková, SVP Brno

Odpovědná osoba: Ing. Josef Kolář, ředitel školy

Program proti šikanování je otevřený a v průběhu školního roku bude i nadále ověřován, upravován a doplňován.

Program proti šikanování

Při tvorbě tohoto programu by každá škola měla vycházet z konkrétní situace a z konkrétních podmínek, hledat vlastní způsob, vlastní mechanizmy, jakými bude se šikanou pracovat.

Co má dělat jednotlivá škola?

☺

Budovat otevřené, kamarádské, bezpečné vztahy mezi všemi členy společenství školy.

Každá škola musí mít svůj speciální program proti šikaně, který ji dokáže včas odhalit a léčit..

Program by měl zahrnovat

Prevenci v podobě:

- lepší komunikace se žáky i s jejich zákonnými zástupci,
- zvýšení vnímavosti vůči změnám v třídních kolektivech a vůči signálům šikany (nepřímé x přímé varovné signály)

Program by měl zahrnovat

- Konkrétní kroky, které je třeba udělat, když dojde k odhalení šikany (krizové scénáře),
- změny způsobů výuky (zahrnutí témat šikany, osobnostní a sociální výchovy, komunikace apod.)

Program proti šikanování

- Zaměřuje se na specifickou primární a sekundární prevenci
- Předpoklad pro fungování programu – celoškolní přístup (jednotnost a důslednost)
- Klíčová opatření (soubor hlavních komponentů)

Specifická primární prevence

Pedagogové odborně pracují na předcházení konkrétního problému – školní šikanování

(☺respektují přitom věk dětí, konstelaci třídy apod.)

Těžiště spec.primární prevence:

- ✓ pravidelné třídnické hodiny (TU),
- ✓ výukové předměty, které mají vztah k prevenci sociálně patologických jevů (např. jednotlivé výchovy, OSV…).

Sekundární prevence (zárodečná a počáteční stádia)

Třídní učitelé a výchovní poradci (školní metodik prevence,popř.: spec.pedagog/ etoped, psycholog)

- diagnostikují a léčí zárodečné a počáteční podoby šikanování, které se vyskytují více či méně na všech typech škol a školských zařízeních.

Sekundární prevence (pokročilá stádia)

Spolupráce škol a školských zařízení

- s odborníky ze školních servisních zařízení (PPP, SVP atd.)
- a odborníky ze státních a nestátních institucí (Policie ČR, OSPOD, apod.)

Předpoklad pro fungování programu celoškolní přístup
TŘI PILÍŘE

1. Organizace a řízení školy
2. Složení užšího realizačního týmu
3. Preventivně – výchovné a vzdělávací činnosti

Klíčová opatření
(soubor hlavních komponent)

- Společné vzdělávání a supervize
- Užší realizační tým
- Zmapování situace a motivování pedagogů pro změnu
- Společný postup při řešení šikanování
- Prevence v třídnických hodinách
- Prevence ve výuce
- Prevence ve školním životě mimo vyučování
- Ochranný režim
- Spolupráce s rodiči
- Školní poradenské služby
- Spolupráce se specializovanými zařízeními
- Evaluace

Společné vzdělávání a supervize

Nastartování vzdělávání v oblasti prevence šikanování.
(!Těžko lze něco měnit, když pedagogové o problému nic nevědí a nemají žádnou představu, co se dá pro ochranu dětí před šikanou udělat!)

Základní výcvikový kurz:
„Klima třídy“ s akreditací MŠMT ČR 4484/2007 – 25 - 99

Užší realizační tým

Vytvoření jádra užšího realizačního týmu (URT) rámci školy:

- vedení školy (možnosti změn, koordinace),
- metodik prevence,
- výchovná poradkyně,
- třídní učitel,
- školní speciální pedagog/etoped, psycholog,

- vychovatelka (v případě, že žák je ve školní družině).

Zmapování situace a motivování pedagogů ke změně

„Vnímáme šikanu jako jev, který doprovází společnou výchovně vzdělávací činnost. Nechceme před ní zavírat oči a tvrdit, že u nás ve škole není. Naopak chtěli bychom být připraveni vytvářet takové prostředí, ve kterém se šikaně nedaří a ovládat takové metody, přístupy a techniky, abychom všechny podoby rozvíjející se šikany dokázali včas objevit a minimalizovat.“

☺ !zmapování situace v celé škole! /důležitý moment pro motivování pedagogů

Společný postup při řešení šikanování

Jedním z elementárním opatření k ochraně dětí před násilím je domluva pedagogů, jak postupovat při řešení výchovně náročných – krizových situacích/šikanování.

☺ JEDNOTNOST,
☺ DŮSLEDNOST,
☺ ZNALOST PROBLEMATIKY.

- Krizové scénáře – postupy pro počáteční a pokročilá stádia.

- !!Naučit se rozlišovat jednotlivá stádia!!

Prevence ve třídnických hodinách

Třídní učitelé se při třídnických hodinách zaměřují na činnost rozvíjející pozitivní vztahy a provádějí zpětnou vazbu uplynulého období s rozborem. Žáci jsou seznamováni s následujícími tématy a jsou
u nich rozvíjeny tyto dovednosti:

- ✓ Co je a není šikana?
- ✓ Rozdíl mezi žalováním a „voláním o pomoc“.
- ✓ Jakým způsobem se zastat oběti.
- ✓ Jak vhodným způsobem vyhledat pomoc dospělého.

☺Systematická odborná práce se třídou.☺

Prevence ve výuce

Všichni učitelé vnímají důležitost vytváření bezpečného prostředí. Kromě práce ve svém předmětu se soustředí na rozvoj pozitivních vztahů. Umožňují rozvoj spolupráce i zpětnou vazbu.

- ✓ Komunitní kruh,
- ✓ pravidla třídy.

Učitelé by se měli vyhnout technikám a metodám, které neúčelně vytvářejí či zvyšují napětí a následně vytvářejí potřebu uvolnit se negativní energii (např.:ironizování, zesměšňování, vytváření stresového prostředí apod.)

☺ Užitečné je zapracování tématu prevence šikanování do vzdělávacího procesu.

Prevence ve školním životě mimo vyučování

Speciální program se nemůže odehrávat pouze ve třídách, ale měl by se stát přirozenou součástí života dětí v celé škole a ve všech činnostech, které škola pořádá a zodpovídá za ně.
Dění, které přesahuje rámec oficiální činnosti třídy např.: přestávky - dozory musí se zvýšenou intenzitou sledovat riziková místa.

….WC, chodba ve školní jídelně, chodby „za rohem“, školní bufet, automaty, zavřené dveře během přestávky, hřiště, školní dvůr, šatny, šatny v tělocvičně, čas kolem oběda,družina, školní klub, …..mimoškolní aktivity…

Vytipování rizikových míst, jejich průběžné sledování a přijetí opatření.

!!Pozor v případech mimoškolních akcí!!

Ochranný režim

☺ Celoškolní působnost.

Dvě základní věci:

- vnitřní školní řád (přísný zákaz násilí žáků vůči spolužákům),
- dozory učitelů.

Ochranný režim

Zanedbání dozoru a dohledu

Zanedbání dozoru a dohledu

Přestupku se podle zákona 200/1990Sb., §28(1) dopustí ten, kdo

(c) ponechá nezletilé dítě bez náležitého dozoru přiměřeného věku, rozumové vyspělosti…a tím, je vystaví nebezpečí vážné újmy na zdraví

(d) ponechá nezletilé dítě bez náležitého dozoru přiměřeného jeho věku, rozumové vyspělosti…,a v důsledku toho dítě způsobí újmu na zdraví jiné osobě nebo škodu na cizím majetku nikoli patrnou.

Ochranný režim
Zanedbání dozoru a dohledu

Ohrožení výchovy mládeže

podle zákona140/1961Sb.,..§217(1) se dopustí ten, kdo vydá,byť z nedbalosti, osobu mladší 18 let nebezpečí zpustnutí tím, že

(a) svádí ji k zahálčivému nebo nemravnému životu

(b) umožňuje jí vést zahálčivý nebo nemravný život

(c) závažným způsobem poruší svou povinnost pečovat o osobu mladší 18 let
(viník může bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta)

Ochranný režim
Povinnosti škol

Povinnosti škol podle zákona č. 561/2004 Sb.

Ochrana zdraví a bezpečnosti (§29)

- Škola je povinna vytvářet podmínky pro předcházení sociálně
- patologickým jevům.
- Škola je povinna zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví dětí.
- Škola je povinna poskytovat dětem nezbytné informace nutné k jejich zajištění bezpečnosti a ochrany.
- Škola je povinna vést evidenci úrazů a zasílat jejich záznam na příslušné instituce.

Ochranný režim
Povinnosti škol podle zákona č. 359/1999 Sb.,§10

(4)Státní orgány, pověřené osoby, školy, školská zařízení…popřípadě další zařízení určená pro děti jsou povinny oznámit obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností skutečnosti, které nasvědčují tomu, že jde o děti uvedené v §6 odst.1, a to bez zbytečného odkladu, jakmile se o takové skutečnosti dozví.

§6(1) Sociálně právní ochrana se zaměřuje zejména na tyto děti:

(c) **které vedou zahálčivý nebo nemravný život** spočívající zejména v tom, že zanedbávají školní docházku, nepracují, i když nemají dostatečný zdroj obživy, požívají alkohol nebo návykové látky, živí se prostitucí, spáchaly t.č. opakované nebo soustavně páchají přestupky nebo jinak ohrožují občanské soužití.

Ochranný režim
Povinnosti škol podle Vyhlášky 72/2005, §7

(1) Ředitel školy zabezpečuje poskytování poradenských služeb ve škole zpravidla výchovným poradcem a metodikem prevence, kteří spolupracují zejména s třídními učiteli.

(2) Ve škole jsou zajišťovány poradenské služby zaměřené na:

- prevenci školní neúspěšnosti,
- primární prevenci společensko patologických jevů.

Ochranný režim
Odpovědnost pedagogických pracovníků a ředitele školy

Pedagogičtí pracovníci stejně jako ředitel školy nesou odpovědnost za chování žáků probíhající během výuky, ale i o přestávkách. Jinak řečeno mají odpovědnost po celou dobu, kdy je žák svěřen jejich dočasnému dozoru (od vstupu do školy až po její opuštění, ale např. i při různých výletech, exkurzích apod.)

Odpovědnost pedagogických pracovníků je stanovena v § 27 nařízení vlády č. 108/1994, kterým se provádí Zákoník práce a některé další zákony, dále čl. 8 Pracovního řádu pro zaměstnance škola školských zařízení.

Ochranný režim
Dozor a dohled

Školy jsou povinny vykonávat nad žáky dohled a dozor – a to s přihlédnutím ke konkrétním podmínkám školy, věku žáků atd.

- Dozor je konán ve škole před vyučováním, po vyučování, o přestávkách mezi dvěma vyučovacíma hodinami, podle potřeby při přechodu z jedné budovy do druhé (jídelny, družiny apod.). Rozvrh dozoru stanoví ředitel školy.
- Dozor ve škole začíná 15 minut před začátkem dopoledního nebo odpoledního vyučování a končí odchodem žáků.
- Při akcích mimo školu začíná dozor 15 minut před srazem na určeném místě a končí na určeném místě.
- Dozor konají pedagogičtí pracovníci nebo jiné zletilé osoby, pokud to s nimi bylo dohodnuto (poučení, písemný záznam).
- Pedagogičtí pracovníci konají dozor podle pokynů i mimo školu (jídelna, praxe, kurzy, exkurze, soutěže apod.)
- V případě výletu, ŠVP apod. (tedy mimo školu) jsou žáci seznámeni s režimem a nočním klidem. Vedoucí rozhodně o způsobu provádění dohledu v noci.
- Zvláštní pravidla se vztahují na náročnější akce (plavání, lyžování, „vodu“, zájezdy apod.)

Spolupráce se zákonnými zástupci

Vhodný způsob seznámení rodičů s aktivitami školy a vůbec s problémem šikany je pro fungování programu užitečný.

- ✓ Třídní schůzky,
- ✓ Pohovorové hodiny….

Školní poradenské služby

☺ Alespoň jednoho specialistu na problematiku šikanování:

- výchovný poradce,
- metodik prevence.

☺ Ideál!

- školní psycholog s praxí

nebo

- speciální pedagog s praxí

Primární prevence

- ✓ Spolupráce s třídními učiteli a vyučujícími
- ✓ Vzdělávací „miniprogramy“ pro pedagogy (modelové situace)
- ✓ Projektová výuka na téma šikanování
- ✓ Různé druhy depistáže (D1, B3,B4,SO-RA-D,DSSR, TSV,TBSD, dotazník „Mapování vztahů apod., dotazník o šikaně, školní sociální klima ve třídě apod.)
- ✓ Zařazení depistáže u tříd, které přešly na druhý stupeň/nejdříve po dvou měsících
- ✓ Pomoc okrajovým as izolovaným žákům.

Sekundární prevence

- ✓ Diagnostika problémových tříd. V případě potvrzení sociální patologie – šikanování realizace první pomoci, krizové intervence.
- ✓ Individuální práce s protagonisty šikanování.
- ✓ Práce s rodinou, rodiči oběti a agresorů.
- ✓ Spolupráce s institucemi, které se přímo podílejí ne prevenci šikanování.

☺ Odborná knihovnička, metodické pomůcky, videotéka, fonotéka.

Spolupráce se specializovanými zařízeními

- Pedagogicko – psychologická poradna
- Středisko výchovné péče
- Kurátoři /OSPOD (orgán sociálně - právní ochrany dětí a mládeže), sociální odbor, MěÚ
- Diagnostické ústavy
- Probační a mediační služba ČR
- Policie ČR
- Zdravotnické zařízení
- jiné státní a nestátní organizace
- apod.

Vztahy se školami v okolí

Šikana přímo ve škole-zodpovědnost školy.
„ Mimoškolní šikana“/ násilí, které se děje mimo areál školy, nicméně má nějaký vztah ke škole.
Může jít o případy, kdy agresoři a oběti jsou z jiných škol nebo parta násilníků z jedné školy systematicky terorizuje děti na sídlišti (neobvyklé formy šikany).
Spolupráce ředitelů škol s Policií ČR a kurátory.

Evaluace

Intervenční program bez funkční zpětná vazby se nemůže vyvíjet a hrozí mu různé formy degenerace.

!!Neověřený program – neefektivní!!

- ✓ Autoevaluace – lidé uvnitř.
- ✓ Evaluace – lidé zvenku.